

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Laymann, Paul

Dilingæ, 1666

Capitvlvm XIV. Cùm olim.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62559](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62559)

verbum *exigeres* propriè afficit ipsum iuramentum, vt sensus sit; cum Capitulum & Archidiaconus viderent, quòd Patriarcha postularet sibi tale iuramentum præstari, appellarunt, ne id fieret: Sed non obstante appellatione præstitum fuit iuramentum. Sin autem iuramentum fuit factum ante appellationem, tum verbum *exigeres* refertur ad effectum iuramenti, vt sensus sit; cum viderent exigere, quod iuratum erat, cum Ecclesiæ suæ præiudicio, ad Sedem Apostolicam appellasse.

1 NOTANDVM I. Si Episcopus Ecclesiam alteri subijcere, aut quodlibet onus imponere attentet, Capitulum se opponere, & appellare potest: Imò non tantum Capitulum, sed etiam alius quilibet eius Ecclesiæ Clericus, c. si quis, 6. de rebus Ecclesiæ non alienandis. Quòd si omnes tacuerint, Superior ex officio succurrere debet: cum agatur causa publica Ecclesiæ, sicuti notat Imola hic n. 7. Abb. n. 3. Felinus §. Quilibet de Clero. Et simile esse aiunt, si Dominus loci territorium, aut iurisdictionem alteri subijcere velit, quòd subditi & vasalli contradicere possint, cum ipsorum interfit, ne pluribus dominis seruiant, maioribusque oneribus grauentur, vt Imola hic notat n. 5. Abb. n. 1. arg. c. vlt. hoc tit. iun. Gl. vbi idem Abb. ait: Quòd dominus non potest componere super iure superioritatis in præiudicium subditorum, atque consensu eorundem. Nam interest eorum non habere multos dominos, aut dominum non mutari. Merito autem opponebant se hoc loco Canonici, quia iuramentum exigebatur ab Episcopo prætextu consuetudinis; consequenter ita, vt esset onus reale ipsius Sedis Episcopalis, atque ad successores transiens, sicuti ex Goffr. idem Imola aduertit hic n. 8.

3 NOTANDVM II. Si quis contra grauiamen extraiudicialiter appellauit, quæcunque postea contra appellationem acta vel attentata sunt, Iudicis officio rescinduntur, si causa appellationis iusta ac probabilis fuerat. Ita tradit Imola hic n. 12. Felinus n. 4. vbi latè profequitur, quòd remedium reuocandum attentorum melius sit, quàm inter-

dictum vnde vi, seu possessionis recuperandæ: nam appellanti sufficit ostendere, quòd tempore appellationis fuerit in possessione: nam hoc ostenso, etiam summaria cognitione, contra quemcunque possessorem reuocandus est in pristinum statum, reuocatis omnibus attentatis post appellationem. Dixi de hac re in qq. disput. de elect. q. 115, & docent DD. in c. causis, 30. de elect.

NOTANDVM III. Iuramentum non obligat, quatenus cedit in præiudicium, seu iniustam læsionem Ecclesiæ, vel personæ tertię. Nam sicuti simplici promissione se ipsum quisque obligare potest, non alium, neque Ecclesiam suam sine debita solemnitate; ita neque accessione iuramenti: Nam iuramentum retinet naturam actus, cui adiungitur, vti docent DD. in l. vlt. C. de non numerata pecunia.

Quæri potest hoc loco: Num Metropolitanus per consuetudinem diuturnam obtinere possit contra Coepiscopum, vt in sui institutione iuramentum obedientiæ secundum certam formam præstare cogatur. Arbitror esse affirmandum, cum Abb. hic, in Gl. penult. Verùm in hoc casu opus erat consuetudine immemoriali, qualis hic defecerat, aut ostendi nõ poterat: Cum enim canones certam formam iurandi præscriberet, ideo Metropolitanus aliud iuramentum exigens habebat sibi ius commune cõtrarium; consequenter opus erat ostendere consuetudinem, cuius initij nulla memoria existeret, iuxta c. 1. de præscript. in 6.

CAPITVLVM XIV.

Cum olim.

PARAPHRASIS.

Vacante Prælatura Monasterij Saluatoris Messanensis, Conuenticales in Abbatem elegerunt personam indignam: quamobrem pro ea vice eligendi potestate priuati erant. Sed Gregor. IX. ex gratia speciali concessit illis eligendi, seu postulandi facultatem; Adijciens mandatum, vt, quia eo tempore Ecclesiæ Cathedralis

Messan.

Messanenſis vacabat, Abbatem à ſe electum præſentent Capitulo Meſſanenſi, vt electionem confirmet, vel infirmet, ſicuti de iure fieri oportet.

S V M M A R I V M.

1. Capitulares etiam inferiorum eccleſiarum eligentes indignum in Prælatum, ipſo iure pro vna vice priuantur eligendi poteſtate.
2. Vacante Sede Episcopali, Capitulum confirmat & infirmat electionem Abbatum, & aliorum Prælatorum, qui non exempti ſunt. Inſtituit etiam præſentatos ad beneficia præſentata, non autem ea conferre poteſt, quæ libera ad Episcopum ſpectantis collationis ſunt.
3. Neque eorum beneficiorum collationes, aut Prælatorum electiones inſtituere poteſt, quæ ad Episcopum deuolutæ ſunt.
4. Capitulum Cathedralis eccleſiæ, Sede Episcopali vacante, exercet omnem iuriſdictionem Episcopalem ordinariam, tam temporalem, quàm ſpecialem, præterquam quod alienationes & donationes facere, & quæ ardua ac præiudicialia eſſe poſſunt, expedire nequeat.
5. Poteſt Capitulum, vacante Sede, in caſibus Episcopaliſſimis diſpenſare & abſoluere, & per conſequens Penitentiarium conſtituere, qui à peccatis reſeruatim abſoluat.
6. Poteſt Statuta obligantia totam diœceſim faceres, quæ perpetua ſint, & durent etiam conſtituto Prælato, qui tamen ea reuocare poteſt, ſi velit, modo in ea non iurari.
7. Poteſt etiam compellere executores teſtamentorum ad exequendum, eos punire, & ab iſſ rationes exigere.
8. Indulgentias dare non poteſt.
9. Neque onerare Episcopatum pecunijs mutuo acceptis, niſi utilitas & magna neceſſitas ac euident ad hoc cogat.
10. Non poteſt Capitulum eccleſiæ regula-

ria Cathedralis Religioſi ad Monasterium Sede vacante admittere; per conſuetudinem tamen hanc poteſtatem acquirere poteſt.

11. Reſignationes beneficiorum abſolute facta à Capitulo, vacante Sede, recipi non poſſunt.
12. Poteſt Capitulum dare Abbati, vel ſimili Prælato licentiam tranſeundi ad Prælaturam alterius diœceſis.
13. Nomine cauſarum arduarum, quæ vacante Sede à Capitulo expediri non poſſunt, intelliguntur ea, quæ grauias & ſecundum conſuetudinem eccleſiarum ſolis Episcopis competere cenſentur; vt ſunt Synodum congregare, diœceſim viſitare, Capitulum inſtituere &c. & hæc extra neceſſitatis caſum Capitulo non competunt.

NOTANDVM I. Non tantum Eccleſiæ Cathedralis, ſed etiam inferiorum Eccleſiarum Capitulares ipſo iure eligendi pro vna vice poteſtate priuantur, ſi perſonam indignam in Prælatum eligant. Ita ſumitur ex hoc c. ſecundum communem eius intellectum.

NOTANDVM II. Vacante Sede Episcopali, Capitulum ordinariam Episcopalem iuriſdictionem exercet: quamobrem electos Abbates, & alios Prælatos non exemptos confirmat, vt hic apparet, & præſentatos à patronis inſtituit, c. 1. de inſtit. Sed quæ libera ad Episcopum ſpectantis collationis beneficia ſunt, Capitulum vacante Sede conferre non poteſt, cit. c. 1. Quia electos confirmare, & præſentatos inſtituere, ſi idonei ſunt, neceſſitatis actus ſunt: Sed libera collatio donationem magis continet, quæ Sede vacante Capitulo interdicta eſt. Quam rationem affert Gl. in cit. c. 1. ver. non poſſit. Abb. hic col. 2. argum. e. vlt. de offic. Vicarij, in 6. Rebuffus in praxi tit. de deuolut. n. 101. Garcias de benef. p. 5. c. 7. & ſeqq. vbi generalem limitationem comprobat: Quotieſcunque collatio beneficij, alioquin non patronati, neceſſaria eſt, vt quia certæ perſonæ, aut alicui ex

certa familia conferri debet, à Capitulo fieri posse.

NOTANDUM III. Capitulum vacante Sede beneficiorum collationes aut Prælatorum electiones instituere non potest, quæ ad Episcopum deuolutæ sunt. Id docui in qq. de elect. q. 102. & tradit hîc Abb. Pavinus de potestate Capituli vacante Sede p. 2. q. 2. Rebuffus in praxi tit. de deuolution. n. 93. contra Ioann. Andr. c. quamquam, de elect. in 6. Anchar. in c. vn. hoc tit. in 6. Et sumitur ex hoc c. Nam alioquin Pontifex non præiudicasset Capitulo Messanensi, si propter delictum Conuentus electio Abbatis ad ipsum pertinuisset: Non enim facillè gratiam Pontifex conferre solet cum derogatione iuris alieni. Sed quia Sedes tunc vacabat, ideo ne Abbatis electio diu differretur, Pontifex ex gratia permisit Conuentui nouam electionem. Et confirmatur hæc doctrina ex c. vn. Ne Sede vacante, in 6. vbi regula negatiua habetur, quod beneficia ad Episcopi collationem spectantia Sede vacante Capitulum conferre non possit: neq; in iure reperitur exceptio aliqua quoad casum istum deuolutionis. Accedit, quod Pius V. in Bulla 161. quæ incipit: *Santissimi*, omnia beneficia, quorum collatio ad Episcopum quomodolibet pertinet, vacante Sede sibi reseruauit.

Cæterum, cum de potestate Capituli varia dicant Doctores, vt videre licet apud Abb. & Felinum hîc, Ioann. Franc. Pavin. de offic. & potest. Capituli Sede vacante, Quarantam in Bullario, ver. Capitulum Sede vacante, Barbosam de potest. Episc. p. 3. alleg. 73. placet de ea re generalem Regulam statuere. Capitulum Sedis Cathedralis vacante Sede exerceat omnem administrationem, & iurisdictionem Episcopalem ordinariam tam temporalem, quam spirituales; præterquam quod alienationes, & donationes facere non possit, neque quæ ardua, & præiudicialia esse possunt, absq; necessitate ab eo expediri. Videri potest Ioan. Franc. Pavinus de potest. Capituli Sede vacante. q. 1. & seqq. Dixi primò; Quod pos-

sit Capitulum exercere iurisdictionem Episcopi ordinariam: siue ea ex iure communi competat, siue per consuetudinem acquisita sit, vt hîc Abb. docet q. 10. siue ea speciali iure ac priuilegio in perpetuum concessa sit Episcopis, ita vt in ordinariam transeat, cuius exemplum habes in Concil. Trid. sess. 24. c. 6. de reform. Nam in tali potestate, quæ Episcopis iure speciali ordinario competit, Capitulum succedere, plerique DD. docent apud Sanchez lib. 8. de matrimon. disp. 2. n. 10. Barbosam in remiss. super cit. c. 6. Trident. Secus est, si Episcopis absolutè & in perpetuum aliquid commissum sit, vt expediant autoritate Apostolica, seu vt delegati Sedis Apostolicæ: talis potestas ad Capitulum non transit; nam Capitulum succedit Episcopo in iurisdictione ordinaria, non in delegata. Si autem Episcopis per viam iuris in perpetuum quippiam commissum sit, vt tanquam Sedis Apostolicæ delegati expediant, censetur esse potestas non ordinaria, sed delegata, secundum Gl. in c. ad abolendam, 9. ver. delegatis, de hæreticis, Abb. hic dub. 5. Barboſa cit. ver. Capitulum in princip. & de potest. Episcop. p. 3. alleg. 92. Garcias de benefic. p. 5. c. 7. n. 39. & alij apud Pavinum p. 1. q. 10. Sanchez cit. n. 10. Nam hoc ipso quod autoritate Apostolica procedere debent Episcopi, non agunt ex proprio seu ordinario Episcopali officio, adeoque non iure ordinario, sed delegato, argum. c. ult. de offic. Ordinarij. Exemplum afferunt Lopus, & Ancharan. in c. vn. hoc tit. in 6. ex Clem. 2. de statu Monachorum, vbi statuitur, vt Ordinarij locorum Monasteria Monialium, quæ exempta non sunt, autoritate ordinaria, quæ autem exempta sunt, tanquam Sedis Apostolicæ delegati, singulis annis visitent: Et plura alia per Trident. Concil. Episcopis concessa sunt, vt in Religiosos exemptos exercere valeant, tanquam Sedis Apostolicæ delegati, de quibus dixi in c. quantò. 7. de offic. ordinarij.

Potest autem Capitulum vacante Sede in casibus, qui vel per se, vel per accidens, (videl. propter difficultatem adeundi Pontificem)

tificem) Episcopales, seu ordinariæ Episcopalis iurisdictionis sunt, dispensare, & absolueri; consequenter Pœnitentiarium constituit, qui à peccatis referuatis absoluat, ut notauit Abb. in c. his quæ, in fine, hoc tit. Quaranta cit. ver. Capitulum Sede vacante, q. 3. & constat ex c. vn. hoc tit. in 6.

Potest item Capitulum vacante Sede facere statuta obligantia totam diœcesin, ita ut perpetua sint, & durent etiam constituto Prælato, qui tamen, si velit, eadem reuocare poterit: cum pari, videl. Episcopali iurisdictione præditus sit; nisi in illa iuraret: dummodo honesta & laudabilia sint, neque Ecclesiæ, aut Episcopalis iuribus iuste acquisitis præiudicantia: alioquin enim non valêt iuramentum; cum Canonici vacante Sede nihil possint statuere de rebus Episcopatis, in ipsius præiudicium, c. sicut, 27. iun. Gl. ver. in c. damnus, de iureiur. & tradit Felinus in c. cum omnes, n. 10. de Constit. Pauinus p. 1. q. 6. n. 8.

Potest etiam Capitulum vacante Sede compellere executores testamentorum ad exequendum, & negligentes punire, atque rationes ab eisdem exigere, sicut Episcopi possunt: cum hæc ad ordinariam eorum iurisdictionem spectent, c. tua, 17. c. Ioannes, 19. ubi Couar. n. 1. de testament. Cardinal. Zabarel. in Clem. vn. col. 2. ver. Quæro cum vario modo, de testament. Ancharan. in c. vn. hoc tit. in 6. Pauinus in cit. tract. p. 2. Quaranta q. 7.

Idverò magis dubitatur, Vtrum Capitulum vacante Sede Cathedrali indulgentias dare possit. Affirmat Abbas hîc q. 13. Pauinus de potest. Capituli Sede vacante, p. 1. q. 4. Sed alij Canonistæ, ut Pauinus testatur, communiter negant: Quia, ut Ecclesiæ praxis testatur, potestas dandi indulgentias Episcopis concessa est ratione dignitatis, ac præminentie Episcopalis; quare alijs qui Episcopi non sunt, licet Episcopalem vel quasi Episcopalem iurisdictionem exercent, non conceditur, uti notauit etiam Suar. p. 3. t. 4. disputat. 54. f. 4. n. 5.

Dixi secundo: Quod Capitulum dona-

tiones, & electiones bonorum, seu iurium Episcopatum Sede vacante instituere non possit, c. si qua de rebus, 42. causa 12. q. 2. & dixi lib. 1. Theol. moral. tr. 4. c. 7. n. 14. Sed neque pecunijs merito acceptis Capitulum onerare potest Episcopatum; nisi utilitas, ac necessitas magna & euidens sit: tunc id facere potest, ita ut successor obligetur, tanquam cuius negotium utiliter gestum fuerat, ut docet Gl. recepta in c. cupientes, 16. §. ad hæc. ver. aliunde, de elect. in 6. Pauinus p. 2. q. 8. n. 20. Gutierrez lib. 1. canon. qq. c. 1. n. 132. Quaranta loco cit. q. 6.

Deinde, sicuti Capitulum Sede vacante non potest beneficia secularia conferre, quæ ad Episcopi collationem, præsentationem, vel electionem spectant, c. 2. Ne Sede vacante; ita nec potest Religiosos ad Monasterium admittere, si Ecclesiæ regularis Cathedralis Capitulum sit, argum. e. vn. Ne Sede vacante in 6. & tradit Gl. in c. vlt. ver. creari, de regular. in 6. ibid. Dominicus in fine, Syl. ver. religio, 3. q. 13. Sanch. lib. 5. moral. c. 4. n. 67. Pauinus in cit. tract. p. 1. q. 8. n. 8. Quod Capitulum, seu Conuentus regularis siue Ecclesiæ Cathedralis sit, siue non Cathedralis, vacante Sede seu Prælatura, non possit Religiosos ad professionem admittere: quandoquidem talis admissio seu creatio Monachi, spectato communi iure, ad solum Abb. spectat, argum. e. nullam, 9. causa 18. q. 2. & c. Ad Apostolicam, 16. de Regular. & ex communi docet Sanchez cit. c. 4. n. 64. Verum per consuetudinem Conuentus acquirere potest ius ad professionem admittendi: Quod maxime locum habet, si Ecclesia Cathedralis sit, cuiusque Episcopus non professus: vel si Monasterium incorporatum, vel commendatum sit Prælato seculari, qui fortasse nec residet in Monasterio, facile, inquam, seu consuetudine seu priuilegio, acquiri potest Conuentui, vel ei, qui Prior aut Præpositus est Conuentui, ut Monachos creet, seu ad professionem admittat.

Denique resignationes beneficiorum, si absolute & simpliciter fiant, à Capitulo vacante

vacante Sede recipi non possunt, spectato communi iure. Ita docet Flaminius de resignat. lib. 7. q. 23. n. 37. Rebuff. in practi. tit. de deuolut. n. 59. q. 9. limit. 5. argum. c. vn. §. cū verò, Ne Sede vacante, in 6. vbi dicitur, quòd Capitulum in beneficijs ad Episcopi collationem spectantibus se introumittere non possit: Accedit, quòd resignationem beneficii accipere, est gratia seu remissio obligationis, argum. c. admonet, 4. de renunt. & ex communi tradit Garcias de benef. p. 5. c. 7. n. 2. Ergo à Capitulo fieri non debet; cū vacante Sede iura Episcopalia diminui non debent. Secus verò dicendum, si collatio beneficii ad Episcopum & Capitulum simul pertineat, vel si resignatio accipiatur propter crimen commissum, seu in pœnam; aut ob aliquam necessitatem; vel si causa permutationis: his casibus Capitulum potestatem dare poterit, vt ijdē DD. notant. Atque ob eandem causam Capitulum, vacante Sede, beneficiorum vniōnes instituere, quin & beneficia diuidere potest: quia eiusmodi propter vtilitatem Ecclesie, seu ob causam rationabilem fieri solita ad Episcopalem iurisdictionem spectant: Ergo à Capitulo, vacante Sede, expediuntur; dummodò eiusmodi vniō, aut diuisio non per se tendat in Capituli vtilitatem; neque per eam iuri Episcopali præiudicetur, vt dixi lib. 4. Theol. moral. tr. 2. c. 9. n. 6.

- 12 Sed numquid Capitulum vacante Sede licentiam dare potest Abbati, vel simili Prælato transeundi ad Prælaturam alterius diocesis. Gl. hic negat ver. Capitulo, eò quòd hæc sit veluti species quædam alienationis. Sed præstat, vt affirmemus cū Abb. hic dub. 2. Ioann. Andr. c. si Abbatem, 36. de elect. in 6. Pauino in cit. tract. p. 1. q. 8. n. 2. Nam hæc non est propriè alienatio, vt colligitur ex c. si Religiosus, 27. §. Quia verò, de elect. in 6. Ergo locus est regulæ, quòd Capitulum succedat in potestate ista; eū ad Episcopalem iurisdictionem spectet.
- 13 Tertio dixi in regula: Quòd quæ ardua sunt, &c. Capitulum absque necessitate expedire non possit. Quòd non ita generali-

ter accipi debet: quasi causas arduas Capitulum vacante Sede expedire nequeat, cū talem absolutam prohibitionem in iure non reperiamus. Etenim causæ matrimoniales graues, & arduæ censentur, c. 1. de consang. & affinit. & tamen vacante Sede Capitulum eas cognoscit, argum. c. veniens, 7. de eo qui duxit, & docet Pauinus q. 10. n. 8. Quaranta ver. Capitulum Sede vacante. q. 5. Sed debet intelligi, quòd quæ grauior, & secundum consuetudinem Ecclesiarum, solis Prælati seu Capituli Ecclesiarum Episcopis competere censentur, vt Synodum congregare, diocesis visitare, charitatiuum subsidium postulare, Capitulum instituere non possit; nisi necessitas cogat, sicuti de visitatione in necessitatis casu tradit Pauinus p. 1. q. 7. Barbosa de potest. p. 3. allegat. 73. n. 24. Et de subsidio charitatiuo docet idem Pauinus p. 1. q. 10. n. 18. De Synodo verò, num à Capitulo vacante Sede congregari possit, tractat idem Pauinus p. 1. q. 7. n. 3. Henricus Bottæus de Synodo Episc. p. 1. q. 6. n. 40. & vterque affirmat. Sed arbitror, eodem modo dicendum esse de Synodo, sicut de visitatione, absque necessitate instituendas non esse à Capitulo, si paulò post Episcopus instituendus speretur: Secus, si Sedes diu vacatura sit, vt quia Episcopus ab hostibus captus sit, vel si alia necessitas ingruat, vt res moram non patiat, ut res.

CAPITVLVM XV.

Statuimus,

PARAPHRASIS,

Statuit Gregor. IX. vt in Ecclesia S. Mariae maioris in Vrbe Clerici alij alios antecendant secundum ordinem gradus, & non quatenus prius recepti sunt: Et similiter in portione beneficii percipienda qui maiores in ordine sunt, etiam si posterius recepti alijs potiores sint; denique vt qui in minoribus ordinibus sunt, seruitia consueta peragant.

SYM.